

كۆرەسكەرلىك جاس داۋرەن

شىياۋ جىيان :

مۇنايلىق قۇم كەنن اشپ پايدالانۇدىڭ جاڭا جولىن اشامز

زەگە اسىرعان بولاتىن. 2018 - جىلى شياۋ جىيان ەل شىندەڭگى العاشقى مۇناي-لىق قۇم كەنى — فىڭچىڭ 1 - ئومورلى مۇنايلىق قۇم كەنىن اشۇ قۇرىلىسىن، سونداي - اق باسقارۇ قىزمەتىن جۇر-جول اشتى.

مۇنايلىق قۇم كەنىنە دالادا گەولوگىيا-لىق تەسكەرۋ جۇرگىزۋ 1992 - جىلى باستال-عان. فىڭچىڭ 1 - ئومورلى مۇنايلىق قۇم كەنن بارلاپ اشۇ قىزمەتى باستاپتاعى مۇناي-لىق قۇم كەنىنىڭ ۈز - دەرەگى بايقالۋدان ساۋدالىق اشۇدى جۈزەگە اسىرۇعا دەيىن 30 جىلدى باستان كەشىرىپ، يىىل 6 - ايدا، تۇڭغىش رەت ەل شىندە مۇنايلىق قۇم كەنى مۇنايىن بازارلاندىرىپ ساتۇدى جۈزە-گە اسردى.

قاراماىلى قالاسى چىڭتوۋ مۇنايلىق قۇم كەننن بارلاۋ شەكتى جاۋاپكەرشىلك سەرىكتەستىگى قاراماىلى قالاسى فۇچىڭ ەنەرگىيا توبى شەكتى سەرىكتەستىگى (تومەذ-دە قىسقارتىلىپ، “فۇچىڭ ەنەرگىياسى” دەلەندى) جارناسىن مەڭگەرەتن تارماق سەرىكتەسە-تىك. مۇنايلىق قۇم مۇنايىن بازارلاندىرىپ ساتۇدىڭ جۈزەگە اسۋى فۇچىڭ ەنەرگىيا-سى جونىنەن ەسكەرتكىشلىك مانىگە يە، وسى ارقىلى سەرىكتەستىكنىڭ باستى جۇمە-سى تاىبىيى گازدى جىيناپ الۋدان “مۇناي مەن تاىبىيى گازعا تەڭ ەمان بەرەتىن” جاڭا كەزەڭگە وتەدى.

ايتا كەتۋگە ناتىيتىنى، فىڭچىڭ 1 - ئىو-مىرلى مۇنايلىق قۇم كەنىنەن النانتىن مۇناي-لىق قۇم مۇنايىنىڭ قوبۇللىعى اسفالت

جاسالىپ، قوراپتالىپ، جاشىككە سالىنىپ، جاشىك - جاشىك كۇردەلى رەتسەپتىك يىجىجاۋ تۇيىرشىگى قامباعا كىرگىزىلىپ، بۇكىل ەلدىڭ جەر - جەرىنە جونەلتىلدى.

شىنچىياڭ جىنشۋەچى علم - تەخنىكا جارنا شەكتى سەرىكتەستىگى اۆتونومىيالى را-يونداعى ۋىردىشى توپتا مەملەكەت دارەجە-لى ۋىئۇيندى “ارنايپالانعان، كەمەلدەنگەن، ەرەكشە، جاڭا” كشى دوكەيلەر قاتارىنا تاڭ-دالغان مايالاعىش ماي كاسپورىنى 8 - ايدىڭ 10 - كۇنى، سەرىكتەستىكنىڭ ۋىندىرىس سە-چىندا 4 ۋىندىرىس جەلىسى بار كۇشپەن جۇمىس سىتەدى، قازىر ولاردىڭ كۇندىك ۋىندىرىس قۇاتى 100 تونناعا جەتەدى.

“ۇقتىرۇدى تاپسىرىپ العاننان كەيىن، سەرىكتەستىكنىڭ قىزمەتكەرلەرى جۇمىس ورنىنا جەدەل قايتىپ كەلدى. ۋىز جوعارى باسقارۇ تاراۋلارمەن بەلسەندىلىكپەن تىلدە-سىپ، كاسپ سالامى تىزبەگىنىڭ، قامداۋ تىزبەگىنىڭ ورنىقتىلىمەن، دركىلىسىزدىگىن قامتاماسىز ەتتىك. ەندى ۋىر مەزگىل ۋاقتت-تان كەيىن شىنچىياڭدا ماقتا جىناۋ ماۋسىبى باستالادى، قازىر سەرىكتەستىك ماقتا جىناۋ ماشىناسىنىڭ تەرۋ ۇرشىمەن مايلاۋ ماىي مەن تازارتقىشى سۇيىقتىمەن جەدەل ۋىندىد-رىپ، ماقتا جىيناۋدى ويداعىداي سىتەۋگە دايندىالۇدا. سونمەن بىرگە، اۆتوكولىككە پايدالانالاتىن مايالاعىش ماي مەن ونەركا-سىپتىك مايالاعىش ماي ونمەدەرىن بەلسەندىد-لىكپەن ۋىندىرىپ، نىدەتكە قارىسى اتىناۋ قامداۋىنا كەپىلدىك ەتۋ قىزمەتىن ويداعىداي سىتەدى“، - دەدى شىنچىياڭ جىنشۋەچى علم - تەخنىكا جارنا شەكتى سەرىكتەستىگى ساتۋ ورنىباسار باس باقسالاۋشىسى دۇڭ جۇنكۇي تانىستىرىپ.

ۋىردىچى قالاسىنداعى، سونداي - اق شىنچىياڭنىڭ ۋىشى - سىرتىنداعى بازارلاردى ۋسۇت ونمەدەرىمەن قامداۋدى بار كۇشپەن قامتاماسىز ەتۋ ۋىشىن، شىنچىياڭ شىيۋىچۈن ۋسۇت شارۋاشلىغى شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ

(باسى 1 - بەتتە)

اقسۇ ايماعىنداعى ەرەسەك ادامە-داردىڭ بارلىغى دەرىلك ۋسول دالاعاا ورمان ۋوسىرۋ ھىكايابالارىن اسەرلى تۇردە ايتىىپ بەرە الادى. جالىبى خالىق ات سالىسقان، ۋۇرتسى اتقارىلد-ەان ۋسول دالانى جاسىلداندىرۋ يىنجەنەرىياسى تالاي - تالاي كەرەمەت-تەردى جاراتتى ۋارى چاپلى بوداۋ بەرگەن اقسۇلىقتار ەكولوگىيانىڭ پايد-داسىن كوردى.

اقسۇ ايماغى سوناۋ 1986 - جىلى كوكىياردى جاسىلداندىرۋ يىنجەنەريا-سىن باستاعان سوك، ”جاسىل ۇلى قورعان“ ۋسول - جازىرادا ۋۇرتسى سوزىلا بەردى، پارتيبا 18 - قۇرىلتا-يىنان بەرى، اقسۇ ايماغى كوكىيار، اقسۇ وزەنى الاببى، وگەن وزەنى الاببى ەكولوگىياسىن وڭاۋ جانە كوڭ-تايلىك ۋسولىن جاسىلداندىرۋ ”مىللىيون مۇلىق“ 4 يىنجەنەرياسىن دركەس - تىركەس تامامدادى. 2021 - جىلى اشىە وڭىرىندە مىللىيون مۇلىق ۋسول دالانى جاسىلداندىرۋ يىنجە-نەرياسىن باستاپ اتقارىپ، مەملە-كەت جەرىنىڭ ورمانمەن كومەكرىلۋ مولشەرى وتكەن عاسىردىڭ 80 - جىلد-دارىنىڭ باسىنداعى %35.35تەن قازىرگى %9.04كە جوعارىلادى.

ۋسول دالانى جاسىلداندىرۋدىڭ پايداسىن ونسۇ اۋدانى كوكىيار قالاش-ەي ياقىلىق قىستاعىنىڭ تۇرعىنى ايتۇر-سۇن ابلەت بۇگە - شىگەسىن قالدىر-ماي ايتىپ بەرە الادى: ”بىزدىڭ ۋي 2014 - جىلى وسى اراعا كوشىپ كەلگەن بولاتىن، توڭىرەگىمىزدە اعاشتار كوبەيگەن سايبىن، قىس كۇندە-رى سوعاتىن جەل دە ازىيدى، كوكىمەدە-گى قۇمدى بوران دا ازىيدى، جازادا چاڭبىر مولاييدى، كۇزدە الۋان بويباۋ كوز سۇرىندىردەدى. ەڭ ماڭىزدىسى، ۋىز ما-ڭىدايدى جەمىس ورمانىن وسىرەتىن جانە وڭدەيتىن كاسپورىنداردا جۇمىس سىتەپ، كىرىسىمىز كوبەيدى“.

جاسىل قالىتى الا كەلگەن جالىپ-لىق تىمەيدىلك ەكولوگىيالىق نىسان جوسپارىنىڭ اتقارلۇون ۋىتپىتى دە علمى، ۇيلەسىمدى، جۇبەلى دە پار-مەندى بولۇعا جەبەدى. يىىل 5 - ايدا، اقسۇ ايماغى ەكولوگىيالىق ور-كەنىەت قۇرىلىسىنىڭ دارەجەسىن تاعى دا ۋوسىرۇدى قولعا الدى، شىنچىياڭداغى تارىم وزەنىنىڭ ماڭىز-دى قاينار اعىنى وڭىرىندە (اقسۇ وزە-نى الاببى) تاۋ، وزەن، ورمان، اتىز، كول، جايلىم، قۇمدىقتاردى ۋىر تۇل-ەالاندىرىپ قورعاۋ جانە قالىپىنا كەلتىرۋ يىنجەنەرىياسى شوعىرلى تۇردە جۇمىس باستادى. وسىناۋ بوراننان ساقتانىپ، قۇمدى بوگۇڭ قۇاتىن جو-عارىلاتۇ، شۇراتىڭ ەكولوگىيالىق حا-ۋىپسىزدىگىن قامتاماسىز ەتۋ سىندى 5 ۇلكەن جاقىتاعى 3۵ كشى نىساندى ارقاۋ ەتكەن كەشەندى يىنجەنەريا اقسۇدىڭ ەكولوگىيالىق ورتانى جونگە سالۇ، قورعاۋ جاعىندا جاڭا ساتىعا كو-تەرىلۇن جەبەۋدە.

اۋىل - قىستاق جاڭا كەلبەتىن ايگىلەپ، بۇقارا مول باقىتقا كەنەلدى

سىرت جەردە تولىق ورتىا مەكتەپ وقۇدان داشۇە وقىعانعا دەيىن، ونان قىزمەتكە قاتىناسقان سوك سىرت جەرلەرگە شىعپ ۋىلىم تولىقتىرۇعا دەيىن، وسى 10 جىلدا، ۋادىلا باتىر ۋاز جولى اۋىلى كەلپىن اۋدانى يۇرچى اۋىلى ارا ايماق قىستا-عىنا قايتقان سايبىن، قىستاقتاعى وزگە-رىستەردى بايقايتىن. 7 - ايدىڭ 17 - كۇنى، اقسۇ كاسپتىك تەخنىكا شۇەيداۋ-نىندا ۋىلىم اسىرىپ جاتقان ول قىس-تاقتا قايتتى، جاڭادان اشىلعان، جەر

اۋدانى 10 مىڭ شارشى مەترلىك جۇڭخۇا ۇلتىى ورتىاق تۇلغاسى باقشاسىن كورگەن ول تاڭىداي قاعا: “قىستاقتا تاعى دا جاڭا وزگەرىستەر تۇىلىپتى“، - دەدى.

ارا ايماق قىستاعى بىۇرىن كەدەي قىستاق بولاتىن، 2019 - جىلى بۇكىل قىستاق كەدەيلىكتەن ارىلغاند-ىنان كەيىن، اۆتونومىيالى رايوندىق پارتىكومنىڭ بىرلىكسايپ ۋبولىمىنىڭ ”ۋعىسۇ، تىمەيدىلك جاساۋ، توعىس-تىرسۇ“ بويىنىشا قىستاققا تۇراتىن قىزمەت اترەتىنىڭ كومەگىندە، قىس-تاقتا نەگىزدىك قۇرىلعىلارى كەمەلد-دى ورىك گۇلى قىستاعى ساياحات كوڭىرىن تۇلعالاپ عانا قويماي، جا-ڭادان حايۋاناتتار باقشاسىن، بالالار سايران باعىن، ەرەكشە اۋىل شارۋا-شىلىق ونىمەدەرى كورىمە زالىسىن سالىدى، سونداي - اق ”سەلبەستىك كووپەراتىۋى + باعىمشلىق بازاسى + باعىشى وتپاسى + سەرىكتەستىك + بازار“، ”باعىمشلىق بازاسى + مال شارۋاشلىمىن علمىي زەرتەتۋ ورنى“ ۇلكىسىندەگى قوي باعىمشلىق باز-ا سىن كۇش سالا قۇردى.

باي اۋدانىىندا، ۋاربىر اۋىل - قالاشىق اۋىل - قىستاقنىڭ قونىسى ورتاسىن جونگە سالۇ مەن اۋىل - قىستاق كاسىپ سالاسىن دامىتۇدى ورتىگىيالى ۇشتاستىرىپ، ۋىسىرن - ۋىبرى جەبەپ، ۋوزارا توعىسىپ، كو-رىكتى ورتانى كورىكتى كاسىپ سالا-سىنا، كورىكتى ەكونومىكاغا اينالدىر-دى. باي اۋدانى شارشى قالاشىغى شاقشى قىستاعىنىڭ تۇرعىنى راۋشان-گۇل تۇردى: قازىر قىستاقتار كورىك-تى دە رەتتى، تازا، اۋىل - قىستاق ادامدارى مەن قالالىقتاردىڭ اس - سۇ، جاتىن ورنىن، كىم كىنىسى جاعە-نان كوپ پارقى جوق، ادامداردىڭ ۋىبارى قۇانىشتى دا باقتىتى بولىپ، ۋىبىتىم - ساپاسى دا جوعارىلادى“.

سوغىى جىلدارى، اقسۇ ايماغى اۋىل - قىستاقنىڭ قونىسى ورتاسىن وڭىاۋ قىيمىلىن اتقارۇ بارىسىندا، شىنچىياڭعا باعىتنامالى كومەكتەستەن جىچياڭ ولكەسىنىڭ ”ون مىللىيوندىق يىنجەنەريا“ تاجىرىبەسىنەن ۇيرەنىپ، ۇلكى الپ، ”ون، ۋجۇز، مىڭ“ وىندا-عان كورىكتى اۋىل - قىستاق، ۋجۇز قىستاق ۇلكى كورىسەتۇ، مىڭ قىستاق-تى وڭىاۋ) يىنجەنەرياسىن باستاماشى ەتىپ، اۋىل - قىستاق دارەتخانالارىن وزگەرتىپ سالۇ، قوقىر - قوقسىقتى تازالاۋ جانە قىستاقنىڭ بەت - بەينە-سىنىڭ دارەجەسىن ۋوسىرۇ سىپاقتى ۋىۋىيندى قىزمەتتەردى تىڭغىللىقتى دل-گەرەلتەپ، اۋىل - قىستاقنىڭ قونىسى ورتاسىن تازارتۇدى، جاسىلداندىرۇ-دى، كورىكتەندىرۇدى ۇزدىكسىز دل-گەرەلتەپ، ەكولوگىياسى جايلى، كو-رىكتى اۋىل - قىستاق قۇرۇدا تىڭ دل-گەرەلەۋشىلىككە قول جەتكىزدى.

قالا رايونى كورنىس وڭىرىنە اينالىپ، باقشا رايونى جاسىل جەلك جامىلدى

”اقسۇ ايماغى تاكلاماكان شولىنە جاقىن بولغانىمەن، ۋاربىر قالاسى تۇ-گەلدەي باقشا سەكىلدى سالىنىپ، قاي جەرىنە بارىاڭىز دا كوڭىلڭىز جاي تاۋىپ قالادى“، - دەدى 7 - ايدىڭ 20 - كۇنى، اقسۇعا ساياحاتتاي بارعان ۇرىم-جىلىك ساياحاتشى شۇي چاۋجون.

اقسۇ قالاسىن كەسىپ وتەتىن دولان وزەنىىنەن ۋۇشتۇرپان اۋدانىندا اسقاق بوي سوزىپ تۇرغان مولچەر تاۋىنا دەيىن: توقسۇ اۋدانىنىڭ قالا رايونىىنداعى تىاك ۋادۇرىنىڭ انشى دۇخۇ مەكەمەسى مادەنىەت باقشاسى-نان كۇشار قالا رايونىىنداعى دۇڭخۇ مەن نانخۇعا دەيىن... اقسۇ ايماغىنىڭ

ۋارىر قالاسى تاىبىي تاۋ - سۇلارعا سۇ-يەنىپ، كونه وزەن ارىنلارى مەن توغاند-دار، يەن تاستالغان قوقىر - قوقسىق الاڭ-دارى سىياقتىلاردى قايتادان جاساپ، ”قالا ورمانىنىڭ اراسىندا، وزەن قالانىڭ ورتا-سىندا، ۇيلەر باقشانىڭ شىندە، ادامدار كورىنىستىڭ اراسىندا“ بولاتىن، قو-نىستانۇعا جايلى، جۇمىستانۇعا دىڭغاي-لى قالالاردى سومدادى.

سوغىى جىلدارى، كۇشار قالاسى لاشىق وڭىرلەردى جاڭالاۋ يىنجەنەرياسىمەن بىرلەستىرىپ، ەكو-لوگىيانى قورعاۋدى ۇزدىكسىز كۇشپە-تىپ، مادەنىەت - ساياحات، ساۋدا - كوڭىل اشۇ، سەيىل - سەرۋەن، كۇتىنۇ سىندى 3 كۇشار وزەنى ەكو-لوگىيالىق كورنىسى ۋىڭىرىن سومداپ، ”ۇيدەن شىعا كوڭالدى كورەتىن، ۋجۇز اتتام جەردە ورمان بولاتىن، مىڭ اتتام جەردە باقشا بولاتىن، ون مىڭ اتتام جەردە وزەن بولاتىن“ جاعايدى العاشقى ايدىدا جۇزەگە

اسىردى. كۇشار قالالىق تۇرعىن ۇيى جانە قالا، اۋىل قۇرىلىسى مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۇپپياسىنىڭ شۇجىيى ۋاك يىاۋ تانىستىرىپ بىلاي دەدى: كۇشار وزەنىنىڭ قالا رايونىىنداعى بولىد-گىنىڭ سۇ جۇيەسىن قالىپنا كەلتىرىپ، ەكولوگىيالىق كورىنىستىڭ دارەجەسىن ۋوسىرۇ يىنجەنەرياسىنىڭ جاڭادان جا-سىلداندىرىلغان جەر اۋدانى 32 گەكتار، ەكولوگىيالىق سۇ ايدىنىنىڭ اۋدانى 5۵ گەكتار بولىپ، جانعا جايلى، تابىعاقتا جاقىن، ەڭبەكتەگەن بالادان ەڭگەبگەن كارىگە دەيىن بارىنە ۇيلەستىن باۋ - باقشالى قالا ورتاسىن سومدادىق.

باقشا رايونى قالانى دامىتۇدىڭ جاڭا قوزغالتقىشى. كاسىپ سالاسىن دامىتۇ مەن قالانى جاڭالاۋدى ۋىبر تۇتاس جوسپارلاپ ىلگەرەلەتۇ بارىسىند-دا، اقسۇ ايماغى كاسىپ سالالاندىرۇ مەن قالالاندىرۇدى توعىستىرۇعا، قو-نىستانۇعا جايلى، جۇمىستانۇعا دىڭغاي-لى باقشا رايونى ەكولوگىيالىق شەڭبە-

رىن قالىپتاستىرۇعا باسا ۋمان بەردى. شايار اۋدانى اينالمالى ەكونومىكا ونەركاسىپ باقشا رايونىىندا 10نان استام توقماشلىق، كىيىم - كەشەك كاسپورىنى وزىق توقما جابدىقتارى مەن توقما تەخنىكاسىنان پايدالا-

نىپ، ۇقساماعان نومىردەگى، ۇقسا-ماعان سىتىلدەگى، ۇقساماعان قولدا-نىستاعى جىپتەردى وندىرۇدە، تو-قىلعان ماتالار جانە كورپە - جاستىق بۇيىمىدارى، كىيىم - كەشەكتەر ۋىندىرۇ كولەمى دە ۇزدىكسىز كە-ڭبەۋدە، ماقتا وڭدەگەن كەزدەگى قالدىقتار، ماقتا ۇرىعى سىپاقتىلار دا ”بۇتىندەي كەرەككە جارىتلىدى“؛ شىنچىياڭ يۇيشياڭ خۇياڭ جىمىيا ونەركاسىپ شەكتى سەرىكتەستىگى شايار اۋدانىنىڭ مول مۇناي - تاىبىي گاز بايلىغىنا سۇيەنە وتد-رىپ، سىيتىزدەلگەن اممىياك، ۇرەا، ازوت قىشقىلى، نىترامىن، ارالاسپا تىىڭىياقتىش سىپاقتى ونىمەدەردى وندىرەتىن اينالمالى كاسىپ سالامى تىزبەگىن ورناتتى.

ۋىلىشىنىڭ اقسۇ ايماقتىق ونەر-كاسىپ جانە نىفىورماتسىيالاندىرۇ مە-كەمەسىنەن ۇعىسۇنىشا، جەرگىلىكتى ورنىن كاسىپ سالالارىن ”جاسىلداند-دىرۇ، جاڭالىق اشۇ، تىزبەكتەندىرۇ، سىفىرلاندىرۇ“ سىندى دامۇ ارناسىن بەلسەنە قۇرۇ بارىسىندا، ”ەكى جوعا-رى“ نىسانداردىڭ كىرۇىن قاتاڭ شەكتەپ، باقشا رايونى مەن ونەر-كاسىپ كاسپورىندارىن جاسىل ۋونىم وندىرۇگە، جاسىل زاۋۇد قۇرۇعا، جاسىل باقشا رايونىن قۇرۇعا، جاسىل قامداۋ تىزبەگىن ور-ناتۇعا بەلسەنە باستاپ، جاسىل جاساۋ جۇيەسىن قۇردى.

^[1] مەكەن - جايىمىز: ۋىردىمىجى قالاسى خۇجياۋان سولنۇستىك جولى 500 - ئومىرى، تاراتقۇ ورتالىغى: 5593062، جاراناما باسقارماسى: 5593341 پوچتا ئومىرى: 830028، اىلىق باغاسى 19 يۋان، جىلدىق باغاسى 228 يۋان